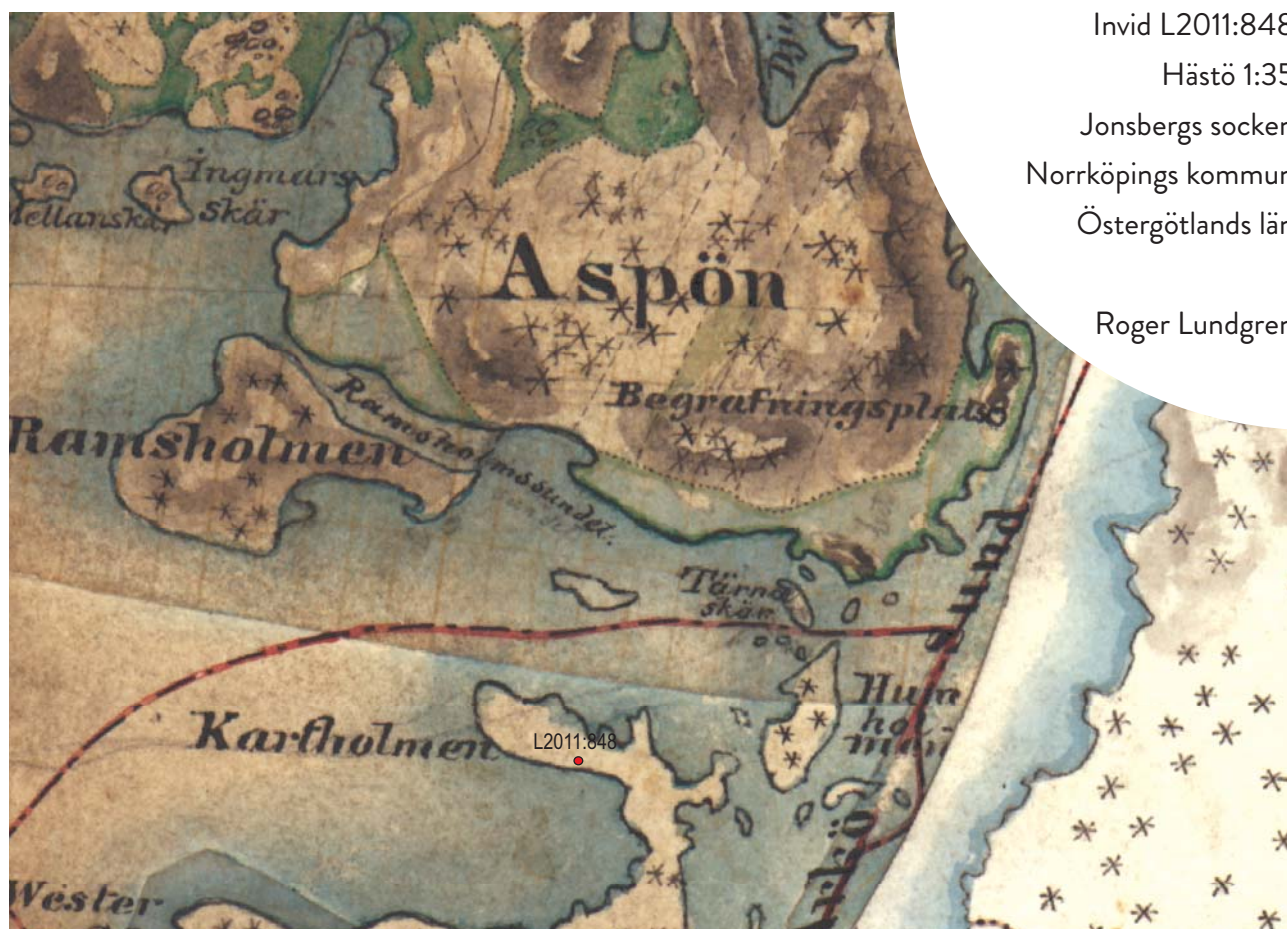

Fiberkabel vid ett röse på Hästö

Invid L2011:848

Hästö 1:35

Jonsbergs socken

Norrköpings kommun

Östergötlands län

Roger Lundgren

Tekniska och administrativa uppgifter

Fastighet/kvarter/sträcka	Hästö 1:35
Socken/stad	Jonsberg
Kommun	Norrköping
Län och landskap	Östergötland
Lämningsnummer	L2011:848 (RAÄ-nr Jonsberg 61:1)
Koordinater (N/E)	6486121, 613464
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM
Höjdsystem	RH2000
Mätteknik	Nätverks-RTK
Typ av undersökning	Arkeologisk kontroll
Länsstyrelsens diarienummer	431-784-2022
Länsstyrelsens handläggare	Caroline Eriksson
ÖM diarienummer	0087/23
ÖM projektnummer	002212
KMR uppdragsnummer	202300561
Uppdragsgivare	Länsstyrelsen Östergötland
Kostnadsansvarig	Global Connect AB
Projektledare	Roger Lundgren
Biträdande projektledare	-
Personal	Johanna Kantak
Rapportansvarig	Roger Lundgren
Fältarbetstid	2023-07-10
Totalt utreddes/undersöktes	1 schakt om ca 43 löpmeter
Fynd	Nej
Foto	Ja
Analys	-
ÖM Instrasis nummer	-
Grafik	Roger Lundgren
Renritning	-
Grafisk form	Johan Levin

Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands museum.
Upphovsrätt: om inget annat anges gäller Creative Commons licens CC BY.
Villkor på <http://creativecommons.org/licenses/by/2.5/se>

Fiberkabel vid ett röse på Hästö

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	5
Antikvarisk bakgrund	5
Syfte, metod och dokumentation	6
Resultat	6
Referenser	7

Omslagsbild: Utsnitt ur Häradsekonomiska kartan 1868-77 med infällt foto med utsikt från röset ut mot Arkösund. Foto Roger Lundgren, ÖM.

ÖSTERGÖTLANDS MUSEUM
ARKEOLOGI OCH BYGGNADSVÅRD

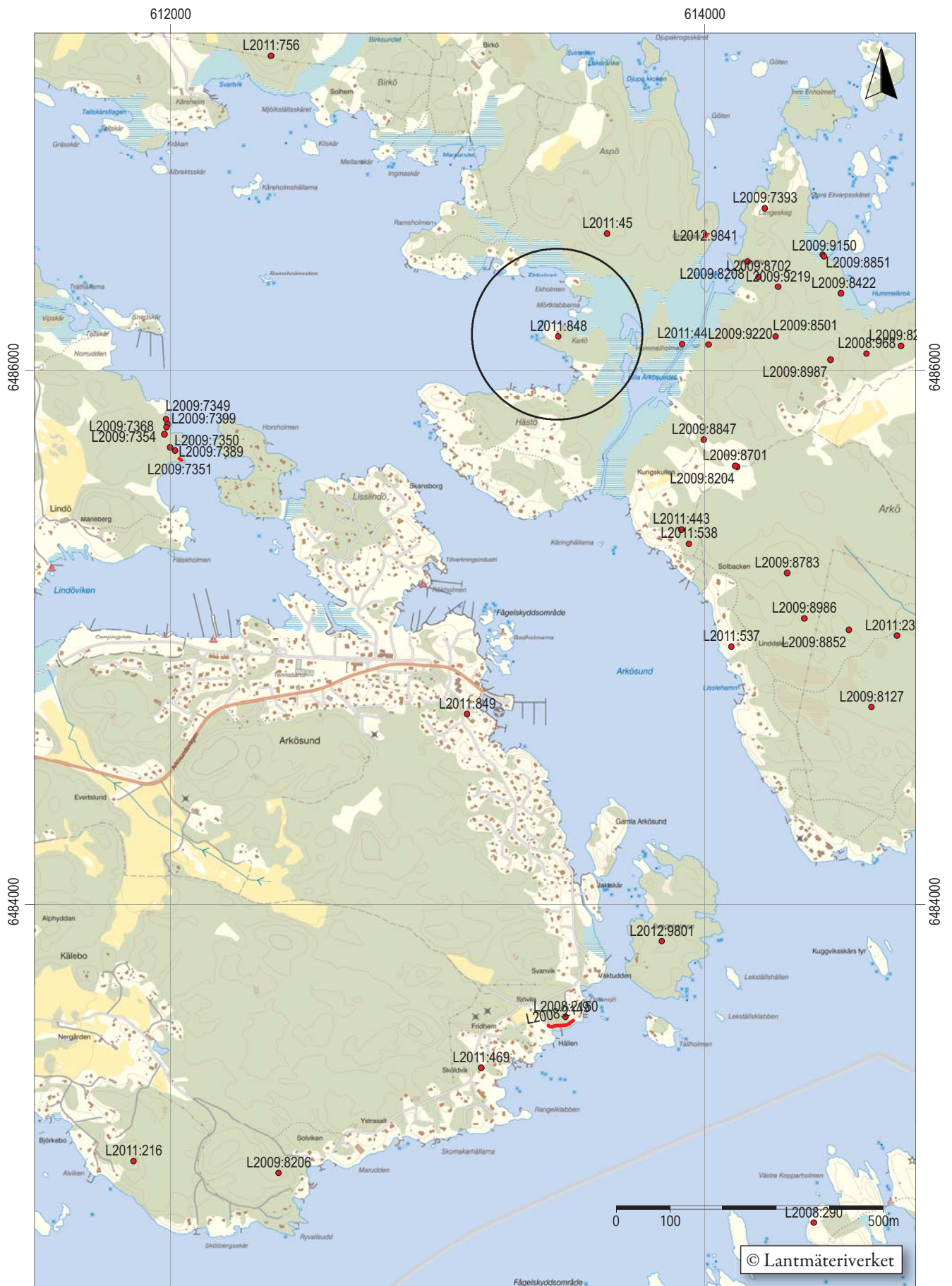
Box 232 • 581 02 Linköping • 013 - 23 03 00 • www.ostergotlandsmuseum.se

Sammanfattning

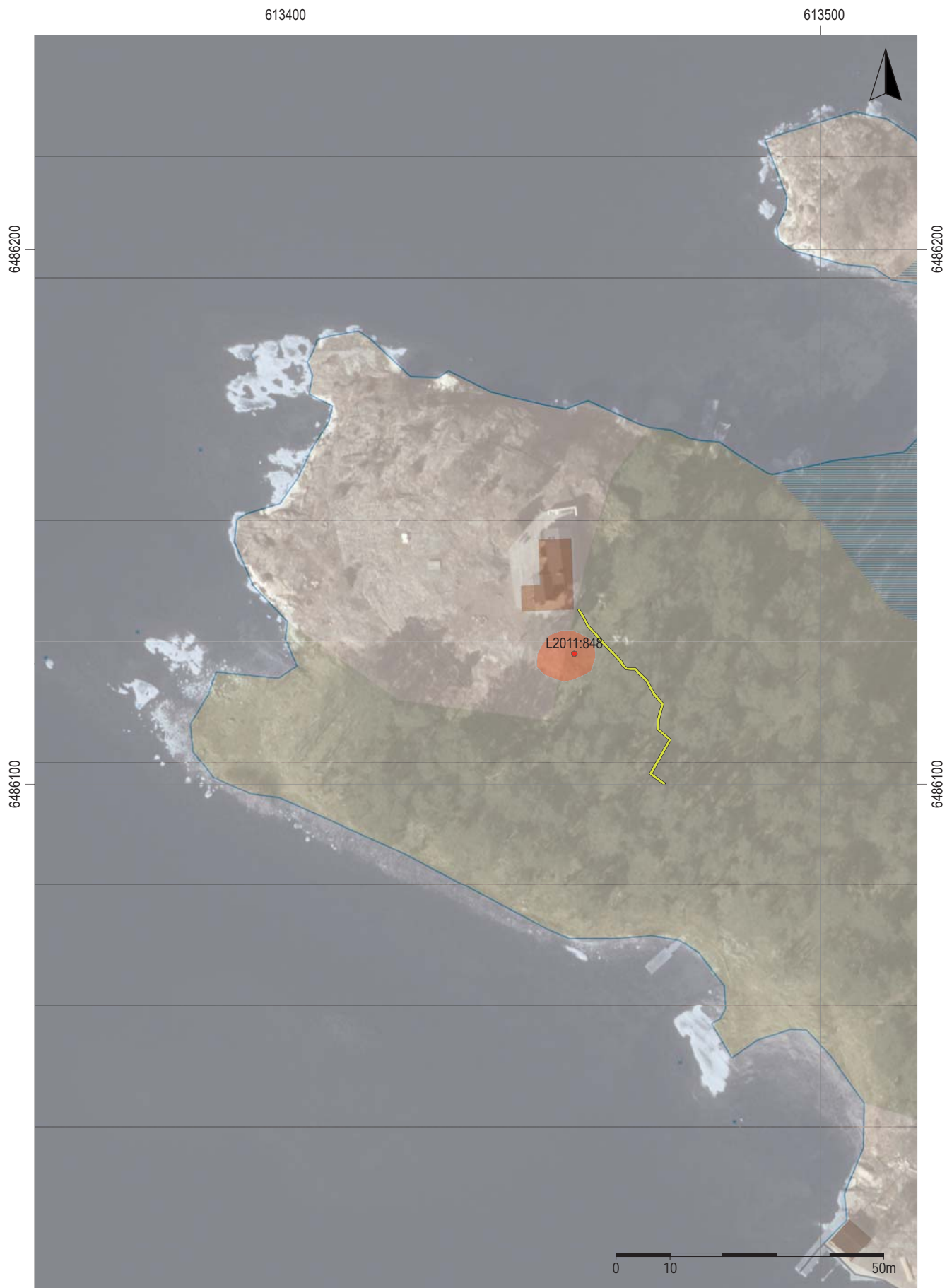
Östergötlands museum utförde i juli 2023 en arkeologisk kontroll på fastigheten Hästö 1:35 utanför Arkösund längst ut på Vikbolandet öster om Norrköping. Kontrollen föranleddes av att en kabel för optisk fiber skulle dras förbi röset L2011:848 (RAÄ-nr Jonsberg 61:1). Kabelförläggningen förbi röset kunde genomföras utan påverkan på fornlämningen.

Roger Lundgren
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan med undersökningsområdet markerat. Skala 1:20 000.

Figur 3. Utdrag ur digitala Fastighetskartan med ortofoto och aktuell schaktsträcka markerad (gul). Skala 1:1 000.

Inledning

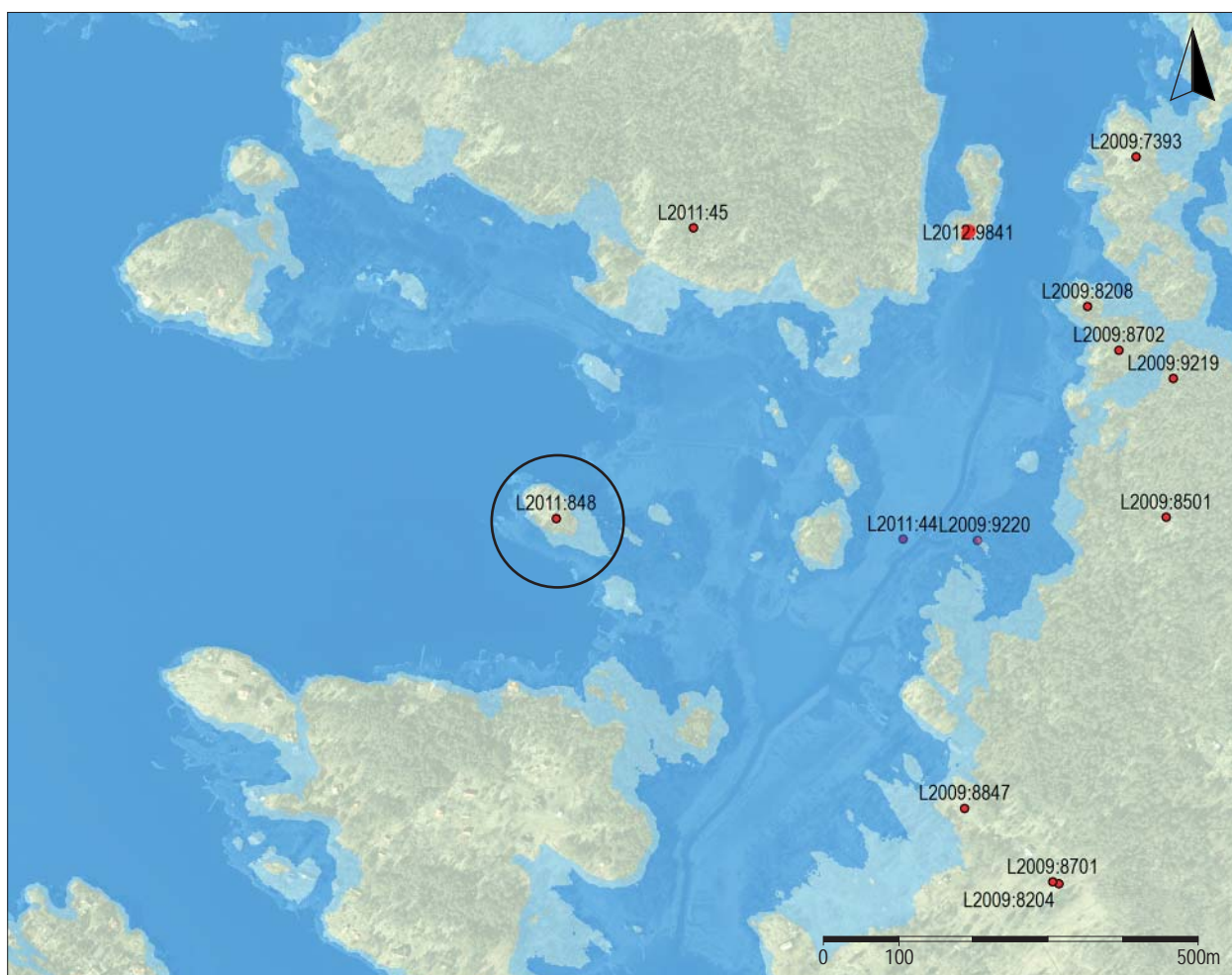
Östergötlands museum utförde under sommaren 2023 en arkeologisk kontroll på ön Hästö utanför Arkösund, Norrköpings kommun. Kontrollen genomfördes med anledning av schaktningsarbete i samband med en ledningsdragning förväntades vara nödvändig invid fornlämningen L2011:848 (RAÄ Jonsberg 61:1).

Undersökningen utfördes efter beslut av Länsstyrelsen Östergötland och för den uppkomna arkeologiska kostnaden stod Global Connect AB. Ansvarig för den arkeologiska kontrollen var antikvarie Roger Lundgren, vilken även svarar för denna rapport.

Antikvarisk bakgrund

Den aktuella fornlämningen utgörs av ett ca 10 meter stort röse beläget i ett monumentalt läge vid Kartö på norra sidan av Hästö. Platsnamnet Kartö är en

sannolikt sentida och numera lätt missvisande beteckning enär 'ön' i själva verket utgörs av en halvö som sträcker sig något ut i fjärden på Hästös norra sida. På häradsekonomiska kartan från 1868–77 går platsen händelsevis under namnet 'Kartholmen', vilket synes förefalla betydligt mer korrekt. Emellertid finns det mer dolt under ytan i frågan. Tas hänsyn till geologi och tidsdjup så medför landhöjningens inverkan att Kartö i själva verket var en ö fram till för någonstans mellan tre- och femhundra år sedan. Om det nutida namnet skulle vara en reminiscens av detta faktum låtes här vara osagt. Oavsett vilket medför detta att Kartös belägenhet har ett lokalt någorlunda strategiskt läge vid det idag halvt igenvuxna sundet Lilla Arkösund som då utgjorde en alternativ farled ut mot Östersjön. Förhållandet medför att röset har haft en iögonfallande placering i området då det anlades. Höjden över havet för röset idag är ca 7 meter.

Figur 4. Illustration över hur en höjning av vattennivån med en meter (blått) respektive fyra meter (ljusblått) förändrar skärgårdslandskapets karaktär. Kartan är inte avsedd att utgöra ett försök till rekonstruktion av någon specificerad tidsbunden historisk strandlinjenivå. Skala 1:10 000.

Syfte, metod och dokumentation

Den arkeologiska kontrollen vid L2011:848 (RAÄ Jonsberg 61:1) utfördes med artikulerat syfte att fornlämning inte fick komma till skada i samband med arbetsföretaget och att arbetsföretaget skulle anpassas eller avbrytas om så riskerade ske.

Markytan banades skiktvis av med maskin ner till förmodad anläggningsnivå. Det upptagna schaktet dokumenterades genom digital positionsbestämning med nätverks-RTK samt gavs en kortfattad beskrivning. Inför fältarbetet samt under rapportarbetet har lämpliga digitala arkiv och resurser konsulterats, då främst Kulturmiljöregistret KMR, Ortnamnsregistret och Lantmäteriets ArkivSök.

Dokumentationsmaterial i form av databasfiler och digitalfoton förvaras på Östergötlands museum. Inga föremål tillvaratogs vid undersökningen.

Resultat

I samband med schaktningsövervakningen grävdes ett ca 43 meter långt schakt längs röset östra sida vidare ner mot lågläntare mark åt sydost. Längst upp vid huset fanns en långsmal och delvis stenfylld skreva i berggrunden i vilken fiberkabeln kunde förläggas utan att tarva någon direkt synlig markåverkan. Kabelsträckningen kom därmed att löpa dolt på östra sidan om röset i stället för att klamras fast synligt i klippållan på den västra sidan som preliminärt planeras. Den resterade delen av ledningsschaktet grävdes till 0,4 meters djup och var ca 0,5 meter brett. Övre halvan av sträckningen kom att beröra blandade stenmassor om ca 0,3–0,4 meters storlek uppblandad och på undergrund av gråvit silt samt även enstaka större sten. Något med massornas karaktär och disposition gör att det nog kanske inte kan uteslutas att delar av materialet skulle kunna vara påfört i syfte att öka tillgängligheten till huset. I schaktet längs sträckans nedre halva övergick materialet till mindre fraktioner i form av morängrus och småsten

Figur 5. Kabelschaktet mot S. Foto Roger Lundgren, ÖM.

samt att den gråvita silten övergick till gul siltig sand. Allra längst nere vid matarkabeln ändrades karaktären återigen något. Denna gång till fin gul sand. I det grävda schaktet kunde inget av arkeologiskt intresse påvisas och arbetsföretaget kunde därmed slutföras utan återkan på vare sig aktuell eller annan lämning.

Avslutningsvis gjordes en digital inmätning av rösets perimeter för att kontrollera den registrerade positionen i KMR. Denna visade sig vara helt tillfyllest. Höjdvärdena på mätpunkterna låg mellan 6,5 och 7,1 meter över havet. Genom att jämföra rösets höjd över havet med beräkningar på landhöjningen i närliggande område så kan ett försök till uppskattning av rösets äldsta möjliga tillkomsttid göras (jmf Ekman 2017: 11ff). Denna torde hamna någonstans omkring niohundraårlig, detta eftersom ön tidigare snarast vore att beskriva som ett skär, vilket knappast lämpat sig för denna typ av konstruktion.

Referenser

Ekman, Martin (2017). *Calculation of historical shore levels back to 500 A.D. in the Baltic Sea area due to postglacial rebound*. Åland Islands: Summer Institute for Historical Geophysics.

ArkivSök = Historiska kartor hos Lantmäteriet. Digital resurs via <https://arkivsoek.lantmateriet.se>

KMR = Kulturmiljöregistret, FornSök. Digital resurs via <https://app.raa.se/open/fornsok/>

Ortnamnsregistret. Digital resurs via <https://www.isof.se/sprak/namn/ortnamn/ortnamnsregistret.html>

Häradsekonomska kartan 1868–77 kartblad St Blacken. Akt: J112-56-20, ur Rikets allmänna kartverks arkiv via <https://arkivsoek.lantmateriet.se>

Figur 6. Utsikt över röset och Arkösund. Foto mot NV, Roger Lundgren, ÖM.

Figur 7. Röset L2011:848. Foto mot SÖ, Roger Lundgren, ÖM.

Östergötlands museum utförde i juli 2023 en arkeologisk kontroll på Hästö utanför Arkösund längst ut på Vikbolandet öster om Norrköping. Kontrollen föranleddes av att en kabel för optisk fiber skulle dras förbi röset L2011:848 (RAÄ-nr Jonsberg 61:1). Kabelförläggningen förbi röset kunde genomföras utan påverkan på fornlämningen.

ISSN 1403-9273
Rapport 2023:51